

EDUCAȚIE UNIVERSITARĂ ȘI ASCENSIUNE SOCIALĂ ÎN TRANSILVANIA EVULUI MEDIU TÂRZIU

Konrad Gündisch*

Abstract: *An explicit relation between the academic education in universities from Vienna, Krakow, Basel and social ascent of former students within the society of Transylvania can be observed. The Bulkescher family, for instance, one of the leading families in Cluj during the first half of the 15th century, probably had its origins on the nobiliary estate of Balcaciu. The Polners from Sighisoara, Thomas Altemberger from Sibiu or Johannes Honterus from Brasov entered the urban elite of merchants and entrepreneurs, replacing the blood based upper class at the beginning of the 15th century.*

Keywords: academic education, urban elite, social mobility

Tinerilor din Transilvania li s-a deschis – după înființarea universităților europene, mai ales a celei din Viena (1365), dar și a celei din Cracovia (1364), Bologna (probabil 1088) și Padova (1222), dacă respectăm ordinea numărului celor înscriși, – o nouă cale de ascensiune socială, dincolo de posibilitatea de a fi cooptați în clerul catolic. După cum a constatat regretatul Sándor Tonk, până în 1520 majoritatea studenților ardeleni de la universitățile străine au provenit din rândul locuitorilor orașelor libere din Transilvania, în total 985, iar 715 din târguri, 380 din sate și 216 din orașe episcopale¹. Cei mai mulți studenți au provenit din Sibiu (285), Brașov (267), Cluj (122) și Sighișoara (95), dacă ne limităm la Ardealul propriu-zis, voievodatul medieval al Transilvaniei².

Desigur, în baza documentației transmise, nu se poate defini în majoritatea cazurilor apartenența socială a studenților. Dar presupunerea, că doar copiii celor bogați au putut să plătească taxele de studii și traiul într-un oraș universitar medieval, este prea simplă, știut fiind faptul că și pe vremea aceea studenții puteau să muncească pentru a-și asigura baza materială. Nu poate fi omis nici faptul mai mult decât probabil că cel puțin comunitățile săsești au acordat burse de studii absolvenților cursurilor școlilor lor orășenești, care s-au distins prin rezultate excepționale la învățătură. Desigur nu avem dovezi certe pentru această afirmație în

*Prof.univ.dr., director Institut für deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas, München; Konrad.Guendisch@ikgs.de

¹ Sándor Tonk, *Erdélyiek egyetemjárása a középkorban*, Bukarest, Kriterion Könyvkiadó, 1979, p. 67 (= Tonk, *Erdélyiek*)

² *Ibidem*, p. 68-69.

secolele XIV-XV, dar practica aplicată în secolele următoare permite această concluzie³.

Motivele pentru alegerea carierei universitare au fost desigur multiple: societatea avea nevoie întotdeauna de oameni culți, nu numai cunoscători ai scrisului, dar și cunoscători a dreptului uzual, a teologiei, a celorlalte „arte liberale” predate la universități. Îndeosebi pătura de negustori și antreprenori, care a început să se impună la conducerea orașelor ardelenne în a doua jumătate a secolului al XIV-lea și mai ales în prima jumătate a secolului al XV-lea, avea nevoie de oameni educați la cel mai înalt nivel, nu numai în domeniul ecleziastic ci tot mai mult în domeniul economic. Cunoașterea devenea o forță, educația aleasă un element important pentru ascensiunea socială⁴. Desigur, un rol important l-a jucat și dorința de a intra în contact cu oameni care vor deveni în viitor influenți în toată Europa datorită erudiției acumulate la universități, de a forma și întreține o pânză de contacte internaționale folositoare în activitatea lor comercială⁵. Pe de altă parte, mobilitatea socială a fost mult mai mare, decât credem, în conducerea orașelor fiind cooptate deseori și persoane din rândul păturilor inferioare sau provenite din alte localități, chiar și din afara Transilvaniei. După cum voi arăta, cel puțin în două cazuri cunoscute, ascensiunea în rândul patriciatului orașenesc a fost posibilă, datorită studiilor universitare, chiar din rândul iobagilor satelor supuse nobilimii.

Drept patricieni pot fi definite personalitățile care compun păturile superioare ale orașului, din rândul cărora timp de generații se completau locurile vacante ale sfatului orașenesc. Dincolo de o compoziție cu adevărat eterogenă, acest segment

³ Flóra Agnes, *Hivatal vagy hivatás? Városi jegyzők a kora újkori Erdélyben*, în vol. „... éltünk mi sokáig 'két hazában' ...”. *Tanulmányok a 90 éves Kiss András tiszteletére*, ed. Veronka Dáné, Teréz Oborni, Gábor Sipos, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2012, p. 123-134, îndeosebi p. 129. Autoarea se referă doar la o perioadă mai târzie, anii 1552-1564 (9 studenți) și doar la cei care au devenit notari publici, bazându-se pe fondul „Magistratul orașului și scaunului Sibiu” din Direcția Județeană Sibiu a Arhivelor Naționale ale României, Socoteli economice, Socotelile milei (Almosenrechnungen), nr. 689. Dar este de presupus că și în perioada anterioară, pentru care nu avem izvoarele necesare, sfatul orașenesc să fi acordat asemenea burse. Pentru orașul Nürnberg acest procedeu a fost studiat de Martin Schieber, *Wissenspolitik. Die Tätigkeit des Nürnberger Rates für die Entwicklung von Unterricht und Forschung*, în vol. *Wissen und Gesellschaft in Nürnberg um 1500*, ed. Martial Staub, Klaus A. Vogel, Wiesbaden, Otto Harrassowitz, 1999, p. 36-47. La fel s-a procedat în cazul orașului Kosice, cf. Iulia Caproș, *Students from Kosice at Foreign Universities before and after the Reformation Period in Town*. Teză de doctorat, ms. Budapesta 2010. Online: <http://www.doktori.hu/index.php?menuid=193&vid=4302>.

⁴ Cf. Titlul semnificativ a lui Martin Kitzinger, *Wissen wird Macht. Bildung im Mittelalter*, Ostfildern, Thorbecke Verlag, 2003. Vezi și Rainer Christoph Schwinges, *Zur Wirkung von universitärem Wissen auf den Stadtraum im deutschen Spätmittelalter*, în vol. *Tradieren, Vermitteln, Anwenden. Zum Umgang mit Wissensbeständen in spätmittelalterlichen und frühneuzeitlichen Städten*, ed. Jörg Rogge. Berlin, De Gruyter, 2003, p. 155-187.

⁵ Aceste aspecte sunt descrise foarte bine pentru patriciatul din Nürnberg din această perioadă de către Antonia Landois, *Gelehrtentum und Patrizierstand. Wirkungskreise des Nürnberger Humanisten Sixtus Tucher (1459-1507)*, Tübingen, Mohr Siebeck Verlag 2014.

dirigent urban are drept particularitate faptul că își asumă o poziție prevalentă din punct de vedere economic și social, exercită o autoritate politică asupra concetățenilor, pe care de altfel îi și reprezintă la nivelul întregului corp statal. Erich Maschke îi denumeste drept „un grup dirigent care poate fi accesat prin naștere, dar nu numai”, care „ridica pretenții monopoliste asupra repartizării locurilor în sfatul orășenesc”⁶.

În rândul acestora a putut să urce la Cluj de exemplu Jakob Bulkescher, provenit – o spune numele – din satul Bălcaci (germ. Bulkesch, magh. Bolkács), pomenit pentru prima oară în 1319⁷ și locuit de supuși sași ai unor familii nobiliare⁸. El s-a înmatriculat în 1392 sub numele Jacobus de Septemcastris la Universitatea din Viena, unde a obținut în 1394 titlul de *baccalaureus* și în 1397 cel de magistru al artelor liberale⁹. A devenit mai întâi, în anii 1398-1399, docent (*magister regens*), predând teme din domeniul științelor naturii (titlul unui curs ținut în 1398: *Libri physicorum*¹⁰), dar a renunțat la cariera universitară după doi ani¹¹, din motive care nu ne sunt cunoscute¹².

La Viena, Jacob Bulkescher a fost martorul unor schimbări radicale, inițiate în 1396: Negustorii și meșteșugarii orașului au reușit să înlăture dominația „Erbbürgerilor”, a patricienilor prin drept de moștenire. Întors în țară, probabil în anul 1400, Bulkescher a devenit împreună cu negustorul Nikolaus Mün conducătorul unei acțiuni similare. Ocazia a fost oferită de răzvrătirea nobilimii ardelene împotriva

⁶ Erich Maschke, *Verfassung und soziale Kräfte in der deutschen Stadt des späten Mittelalters*, în „Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte”, 46 (1959), p. 289-349, 433-476, citate din p. 289 sq. Pentru discuția asupra termenului cf. Konrad G. Gündisch, *Das Patriziat siebenbürgischer Städte im Mittelalter*, Köln, Wien, Böhlau Verlag 1993 (= G Gündisch, *Patriziat*) („Studia Transylvanica”, vol. 18), p. 20-29, precum și literatura de specialitate din anexă.

⁷ *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen* (= *UB*), vol. 1, ed. Franz Zimmermann, Carl Werner. Hermannstadt, în Kommission bei Franz Michaelis 1892, nr. 368, p. 342

⁸ În 1324 trece din posesia comitelui Nicolae, fiul lui Corard de Tălmăciu, în cea a soarei sale Ecaterina, căsătorită cu magistrul Petru Chech, comite de Cisnădie (*UB*, vol. 1, nr. 413, p. 380 sq.; *UB*, vol. 2, ed. Franz Zimmermann, Carl Werner, Georg Müller. Hermannstadt, în Kommission bei Franz Michaelis 1897, nr. 588, p. 5 sq.); în 1364 se află în posesia magistrului Konya, fiul fostului voievod transilvan Toma de Szécsény (*UB*, vol. 2, 804, p. 207 sq.); în 1366 în cea a lui Petru de Bogata (*UB*, vol. 2, nr. 841, p. 236), în 1391 a lui Simon, fiul banului Konya (*UB*, vol. 3, ed. Franz Zimmermann, Carl Werner, Georg Müller. Hermannstadt, în Kommission bei Franz Michaelis, 1902, nr. 1271, p. 22 sq.) iar în 1395 în cea a lui Frank de Szécsény, voievod al Transilvaniei, și a fratelui său Simon, jude al curții regale (*UB*, vol. 3, nr. 1369, p. 157 sq.).

⁹ Tonk, *Erdélyiek*, p. 342.

¹⁰ Joseph Aschbach, *Geschichte der Wiener Universität*, vol. 1, Wien, Verlag der K. K. Universität, 1865, p. 166, 605.

¹¹ În 16 ianuarie 1400 se mai află la Viena, cf. Tonk, *loc. cit.*

¹² Vezi Konrad G. Gündisch, *Magistrul Ioan Bulkescher, conducător al răscoalei de la Bobilna*, în „Anuarul Institutului de istorie și arheologie Cluj-Napoca”, 25 (1982), p. 197; idem, *Jakob Bulkescher*, în vol. *Taten und Gestalten. Bilder aus der Vergangenheit der Rumäniendeutschen*, vol. 1. Cluj-Napoca, Dacia-Verlag, 1983, p. 25-27.

regelii Sigismund de Luxemburg din 1403¹³. Se pare că vechiul patriciat clujean al „neamurilor” de comiți de origine grebială, înrudit cu nobilimea din împrejurimile orașului, a vrut să se alătore rebelilor, ceea ce au încercat să împiedice reprezentanții negustoriei și meșteșugărimii din oraș. Un document al vremii reține că în acest context au avut loc distrugerii grave de case și omorârea unor orășeni, arestarea altora precum și expulzarea unor locuitori de către judele orășenesc¹⁴. Numele conducătorilor acestei acțiuni, care după emigrare s-au unit în *fraternitas exulum*, au fost Nikolaus Mün, Christian Bauman și *scientificus vir, artium liberalium magister Jacobus dictus Bulkisser*¹⁵. Reînțorși, acești exilați înlătură, împreună cu locuitorii Clujului, grupul de patricieni grebiali și se alătură adeptilor regelui, atacând printre altele vama din Oșorhei (astăzi Dumbrava de pe lângă Huedin). Urmarea acestor acțiuni a fost deosebit de favorabilă pentru orașul Cluj, care în anii următori 1404-1405 obține de la puterea centrală în total 15 privilegii noi ca semn de mulțumire pentru fidelitatea și statornicia dovedită în anii precedenți. Printre ele: ridicarea la nivelul unui oraș liber regal, drepturi comerciale și permisiunea de a împrejmui orașul cu un zid de apărare. Aceste privilegii stau la baza ascensiunii economice a Clujului în secolul al XV-lea¹⁶. Membrii „fraternității exilaților” însă preiau conducerea orașului și donează în 1408, ca semn a mulțumirii pentru sprijinul dumnezeiesc în acțiunea lor din 1403, mai multe bunuri bisericii Sfântul Mihai¹⁷.

Magistrul Iacob nu este menționat în lista juzilor orașului din anii următori, dar ia parte ca și membru al magistratului la toate acțiunile mai importante din Cluj. De remarcat, că în multe documente numele lui apare înaintea judeului, ceea ce permite presupunerea că a avut chiar o funcție mai importantă decât acesta, în orice caz se bucura de un prestigiu deosebit. În anii 1414-1415 este de exemplu în fruntea celor care reușesc să impună interesele Clujului împotriva nobililor de Feiurdeni și Jimbor și împotriva abației de la Cluj-Mănăștur¹⁸.

Nu cunoaștem sursa averii lui Iacob Bulkescher, dar deja în 1407 reușește să-și cumpere o casă în piața centrală a Clujului – loc rezervat patriciatului – iar în 1423 vinde una din cele două case pe care le posedă în latura vestică a pieței, vis-a-vis de biserica Sfântul Mihai, pentru suma destul de mare de 190 de florini¹⁹. Bulkescher este deci un exemplu bun pentru posibilitatea de ascensiune economică și socială datorate studiilor universitare.

¹³ Despre aceasta răzvrătire vezi Konrad G. Gündisch, *Siebenbürgen und der Aufruhr von 1403 gegen Sigismund von Luxemburg*, în „Revue Roumaine d'histoire”, 15 (1977), p. 717 sq.

¹⁴ *UB*, vol. 3, nr. 1531 A, B, p. 346-353.

¹⁵ *Ibidem*, nr. 1605, p. 446-449.

¹⁶ Samuil Goldenberg, *Clujul în sec. XVI. Producția și schimbul de mărfuri*, București, Edit. Academiei Republicii Populare Române, 1958, p. 25; *Istoria Clujului*, red. Ștefan Pascu, Cluj, Edit. Dacia, 1974, p. 92.

¹⁷ *UB*, vol. 3, nr. 1605, p. 446-449.

¹⁸ *Ibidem*, nr. 1753, p. 632-634; nr. 1754, p. 634 sq.; nr. 1761, p. 640-642.

¹⁹ *Ibidem*, nr. 1585, p. 432 sq.; *UB*, vol. 1, nr. 409, p. 377 sq. (cu datare greșită: 1323).

Fiul său Johannes Bulkescher este – dacă nu mă înșel – singurul patrician clujean care a dat numele unei străzi din oraș, stradă denumită cam impropriu Ion Meșter. Acest *Johannes Wolkescher de Clausenburga* apare în 1428 în matricolele universității din Viena²⁰ unde a obținut probabil – ca și tatăl său, titlul de *magister* pe care îl poartă mai târziu. Se poate presupune că la Viena a intrat în contact și cu ideile husitismului și cu tactica de luptă a husiților, aplicată mai târziu, în timpul răscoalei de la Bobâlna, și la Cluj. Nu cunoaștem exact ce a făcut după terminarea studiilor, dar la Cluj apare în anii 1429-1436 un notar cu numele *magister Johannes*, în calitate de reprezentant al orașului în procesele sale cu abatele de Cluj-Mănăștur și obține – o fi doar o întâmplare? – eliberarea negustorilor clujeni de plata vămii de la Oșorhei. Împreună cu Iacob Mün, fiul altui membru a societății exilaților din 1403, magistrul Ioan, este reprezentantul Clujului în procesul împotriva abatelui din Cluj-Mănăștur care inițiasse, se pare, omorârea *quendam pauperum* din oraș, ceruse pe nedrept o vamă pentru vinul adus în oraș și dorise să ocupe părți ale hotarului orașului. În 1436, magistrul Iacob este nu numai notar, ci și jurat al orașului, pe care îl reprezintă în procesele împotriva vămilor abuzive percepute de către nobilii de Losoncz la Bonțida și la Huedin²¹. În 1437, de altfel, un Dezideriu de Losoncz a fost cel care a condus armata nobiliară care i-a învins pe răsculați în apropierea Clujului.

Oricum, un *Johannes Mester de Cluswar, filius magistri Jacobi*, apare în calitate de *capitaneus* printre conducătorii acestei răscoale, căreia i s-au alăturat și locuitorii Clujului. Deoarece sașii ca și stare semnaseră în 1437 *Unio trium nationum*, care a contribuit la înăbușirea răscoalei, s-a ignorat faptul, că un membru a patriciatului nou din Cluj, *Johannes Mester de Cluswar*, fiul lui Iacob, a fost unul din conducătorii cei mai importanți ai răscoalei. Însuși patriciatul orașului Cluj se alăturase răzvrătiților, ceea ce explică, de ce aceștia au putut să intre în oraș fără a întâlni vreo rezistență, în ciuda faptului că orașul fusese împrejmuit între timp cu ziduri. Semnificativ este și faptul că răsculații distrug abația din Cluj-Mănăștur, posesiunea Feiurdeni din proprietatea familiei Báthory și Cetatea Fetei de la Florești, posesiune a episcopului Transilvaniei, deci a unor instituții ecleziastice și a unor nobili, cu care orașul și mai ales noul patriciat de întreprinzători avusese conflicte destul de acerbe. La fel, faptul că orașul pierde în 1438, temporar, toate privilegiile obținute, arată că nu numai păturile de jos ale orașului, ci însăși conducerea acestuia se alăturaseră răsculaților. Numele Ioan Meșter nu reflectă deci o funcție într-o breaslă meșteșugărească, ci titlul de magistru, obținut la Universitatea din Viena. Voievodul Desideriu de Losoncz constata în 15 noiembrie 1438 că „persoane ca și Jacob Mün, magister Johannes și Petrus Greb” n-au putut fi aduse în fața scaunului său judiciar, iar fragmentul unei mărturii datate 1441-1444 arată, că conducerea

²⁰ Tonk, *Erdélyiek*, p. 253 sq.

²¹ Despre aceste activități a magistrului Iacob ca și notar și jurat al Clujului vezi Gündisch, *Ioan Bulkescher*, p. 198 sq.

Clujului a fost implicată: fostul notar, magistrul Ioan fiind acuzat că „tempore disturbii perversorum rusticorum” n-a strâns dările orașului și că a fugit după răscoală cu bunuri materiale, arme, bani, documente și registre de socoteli la Sibiu. Rolul lui Iacob Bulkescher este evidențiat și de Ștefan Pascu în monografia răscoalei. Istoricul îi atribuie un rol important mai ales în aplicarea metodelor și tacticii husite de către răsculați și în reprezentarea acestora în tratativele cu nobilimea și cu stările din Transilvania. Este evident, că studiile lui Iacob și Ioan Bulkescher la Viena n-au contribuit doar la ascensiunea socială a familiei ci au influențat indirect viața politică și socială a Clujului prin modelele preluate în timpul studiului, în lupta întreprinzătorilor moderni și a meșteșugărimii împotriva păturii dominante din oraș – „Erbbürger”-i la Viena, a „neamurilor” la Cluj – precum și în lupta noului patriciat aliat cu păturile inferioare ale orașului și chiar cu iobagii din împrejurimi – după modelul husit din Centrul Europei aplicat la Cluj în baza unor cunoștințe dobândite în timpul studiilor.

Iacob Bulkescher s-a întors probabil mai târziu la Cluj. Oricum, în 1461 apare un *Iacob Polkysser*, poate fiul răsculatului, ca și locuitor a orașului, iar în 1505 un Andreas Bulkescher este jude al Clujului – urmașul unui iobag din Bălcaciu care reușise să studieze la Viena, devenind reprezentantul cel mai înalt a patriciatului în conducerea Clujului.

Asemănătoare este ascensiunea lui Thomas Altemberger la Sibiu, în a doua jumătate a secolului al XV-lea. Originar din Baia de Criș, el urcă până în funcția de primar, după ce a studiat la Viena. Ascensiunea sa este strâns legată de evoluțiile din Transilvania veacului al XIV-lea și al XV-lea. Regii de sorginte franco-italiană din casa de Anjou, Carol I. Robert și fiul acestuia, Ludovic I. cel Mare, precum și regele maghiar, devenit ulterior și împărat german, Sigismund de Luxemburg, au promovat o politică favorabilă orașelor, politică întemeiată pe dorința de dezvoltare economică a regatului, sprijinind în acest sens pe aceia care, spre deosebire de greavii puternic ancorați în exploatarea domeniială, își căutau norocul în activități meșteșugărești și comerciale, locale sau de mare anvergură, în minerit sau în domeniul bancar. Odată cu acești regi s-a impus un nou val de antreprenori, care prin capital, cunoștințe și aptitudini tehnice, economice și financiare au marcat viața economică autohtonă.

Thomas Altemberger a fost cel dintâi „*homo novus*” de formație intelectuală din rândul primarilor Sibiului, originar după toate probabilitățile din orașelul minier Altenberg, azi Baia de Criș, județul Hunedoara, din Munții Apuseni. Localitatea făcuse parte din grupul celor „patru orașe miniere” din Munții Apuseni²², dar a decăzut în timpul lui Iancu de Hunedoara, care o donase în 1451 despotului sârb Gheorghe Brancovici. Altemberger a provenit deci și el, probabil, dintr-o familie de supuși nobiliari, dacă nu aparține, cum presupuse Gustav Gündisch, familiei Thanhauser din

²² Gustav Gündisch, *Deutsche Bergwerkssiedlungen in dem siebenbürgischen Erzgebirge*, în „Deutsche Forschung im Südosten”, 1, (1942), p. 61-65.

Sibiu, care a avut legături strânse cu localitățile miniere din Apuseni²³. Încă în 1451 se înscrie cu apelativul *de Cibinio* la universitatea din Viena, la facultatea de arte, până în 1456 obține titlurile academice de *baccalaureus* și *magister artium liberalium*, iar în 1459 devine și *baccalaureus* în dreptul canonic, apărând în 1461 și în 1464 și în calitate de procurator al „națiunii ungare” al studenților vienezi. Întoarcerea sa în țară poate fi contextualizată cu răzvrătirea ardelenilor din 1467 împotriva lui Matia Corvin. Înlăturarea definitivă a patriciatului vechi grebial, reprezentat de primarul Johannes, greav de Roșia, decapitat după înăbușirea răzvrătirii din ordinul regelui, a deschis calea de ascensiune unor oameni noi²⁴. Oricum, Altemberger devine încă din 1469 membru al sfatului și doar un an mai târziu, la 1470, primarul Sibiului cu cel mai îndelungat mandat, mai exact până la 1490.

Ascensiunea lui Altemberger trebuie probabil pusă pe seama capacității sale intelectuale și a spiritului întreprinzător de care dădea dovadă, spirit demonstrat în domeniul mineritului transilvănean, dar și prin inspirația cu care și-a ales soțiile. În special cea de-a doua căsătorie, cu Afra de Ocna Sibiului, fiica unui bogat greav, dar și văduvă a nobilului Emeric de Bogata, i-a sporit considerabil averea și l-au făcut – cum dovedește registrul de impozite – al doilea locuitor al orașului ca avuție. Din perspectiva istoriei culturale și a istoriei juridice trebuie subliniată contribuția sa, concretizată în binecunoscutul *Codex Altemberger*, o consemnare a legislației urbane germane, bogat decorată cu miniaturi. Fiul său Nicolae studiază în 1489 de asemenea la Viena, alt fiu, Thomas, a studiat în 1485 tot acolo²⁵ și a ajuns membru al sfatului, iar un al treilea fiu, Michael, ajunge chiar primar, este adevărat doar pentru o scurtă perioadă²⁶.

Thomas Altemberger trece drept „arhitect” al Universității Naționale Săsești cea mai importantă realizare politică a patriciatului sibian în evul mediu. Prin Universitatea Națională, care a evoluat treptat până la forma sa definitivă din anul 1486, patriciatul antreprenorial a izbutit să devină activ politic în Regatul Ungariei, structurat pe stări, și astfel să impună, cu presiunea necesară, interesele proprii și pe cele ale concetățenilor.

Un al treilea exemplu ar putea fi cel al familiei Polner din Sighișoara, originară din satul Apold din apropiere, a cărei ascensiune a început cu *Michael Pellificis de Schaespurg*, fiul unui blănar din Sighișoara, înscris în 1442 la Universitatea din Viena, devenind în 1445 *baccalaureus artium*²⁷. Familia sa a dominat conducerea orașului

²³ Gustav Gündisch, *Der Hermannstädter Bürgermeister Thomas Altemberger (1491). Leben und Werk*, în „Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde”, 6 (1983), p. 139 sq. Vezi și Tonk, *Erdélyiek*, p. 335.

²⁴ Konrad Gündisch, *Participarea sașilor la răzvrătirea din anul 1467 a transilvănenilor împotriva lui Matia Corvin*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, Series Historia, fasc. 2, (1972), p. 21-30.

²⁵ Tonk, *Erdélyiek*, p. 298.

²⁶ Despre Altemberger cf. Gündisch, *op. cit.*, p. 137-155. Vezi și Radu Constantinescu, *Codicele Altemberger*, București, Edit. Meridiane, 1988.

²⁷ Tonk, *Erdélyiek*, p. 296.

Sighișoara în a doua jumătate a secolului al XV-lea și în primele decenii a secolului al XVI-lea. Mai mulți primari ai orașului, printre ei numitul Michael Polner (*Pellificis*) dar și doi episcopi aparțin acestei familii²⁸. Fratele lui Michael, Markus, studiasse de asemenea la Viena, devenise *baccalaureus* și chiar *doctor* și a urcat în ierarhia bisericească de la funcția de decan al capitolului Kisd la cea de rector al capelei sf. Andrei din Pécs, de arhidiacon la Pesta și de canonic de Vác. Fiul lui Michael, Michael Polner, este în același timp primar și jude regal al Sighișorii, dar s-a făcut vinovat și de îmbogățire personală pe seama comunității. Fiul acestuia Anton Polner a devenit încă în timpul stăpânirii tatălui său în oraș membru al sfatului orașenesc iar începând din 1501 a fost primar până în 1514 când a devenit una din victimele proeminente ale răscoalei lui Gheorghe Doja²⁹. Spre deosebire de familiile Bulkescher și Altemberger, a căror ascensiune a stat în legătură cu răzvrătiri împotriva vechii ordini, în cazul familiei Polner se poate constata decăderea familiei în contextul unor mișcări sociale care au slăbit, poate chiar au distrus vechea ordine.

De reținut este că noua pătură conducătoare a orașelor ardeleni s-a recrutat și din rândul unor țărani liberi sau supuși, care au reușit să studieze și să pună astfel baza ascensiunii lor sociale.

²⁸ Despre această familie vezi Richard Schuller, *Das Patriziergeschlecht der Polner in Schäßburg. Zur Kultur und Geschichte der Siebenbürger Sachsen in dem Zeitalter der Auflösung des ungarischen Reiches*, în „Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde”, 27, 1897, p. 344-407; Gündisch, *Patriziat*, p. 281-287.

²⁹ *Monumenta rusticorum in Hungaria rebelliumanno MDXIV*, ed. Anton Fekete Nagy, Victor Kenéz, Ladislaus Solymosi, Budapest, Akadémiai kiadó, 1979 (Publicationes Archivi Nationalis Hungarici II/71), 505 sq.